

Tanzimat Edebiyatı / Göstermeye Bağlı Metinler

1. **HALİL BEY** — Hanım! Öyle söylüyorsun ama kızın hâlini görmedin mi?

TAHİRE HANIM — Hâlini ne göreyim? Biraz ağladı, biraz nazlandı, o kadar değil mi? Hangi kıza anası babası “Seni filana vereceğiz.” der de kız sevinç gösterir? Şefika o kadar terbiyesiz mi ki bizden utanmasın? Hangi kız babasından, anasından ayrılacağını iştir de memnun olur? Şefika o kadar merhametsiz mi ki bizden ayrılacağına hiç teessüf etmesin? Bey, size bugünlerde bir şey oldu, kızın evden gideceğini düşündükçe aklınız da başınızdaki gidiyor. O giderse evlatsız mı kalacaksınız? Allah’a emanet, Ali yok mu? İşte o da on yaşına girdi.

Bu metinden hareketle dönemin zihniyeti için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Aydın kesimdeki aileler sosyal hayatta söz sahibidir.
- B) Aile içinde alınan kararlarda herkesin söz hakkı vardır.
- C) Görücü usulü evliliğin neden olduğu birtakım sıkıntılar söz konusudur.
- D) Evlilik kurumunun korunmasına önem verilmiştir.
- E) Sosyal yaşamdaki sıkıntıların temelini aile olduğu düşünülmektedir.

2. **MÜŞTAK BEY** — Vay, mahalleli beni zorla güvey mi koyacaklar?

ZİBÂ DUDU — Evet. Ya güvey koyarlar ya hapse...

MÜŞTAK BEY — Böyle kadın ile bir evde yatmaktansa safâ-yı hâtırla hapiste yatmak daha hayırlıdır.

ZİBÂ DUDU —Hele sen bir kere hapse gir de bak!.. Çe-keceğin eziyetler yüzünden ne dertlere uğrarsın...

MÜŞTAK BEY — Adam sen de! Sayende peyda ettiğim borçlularımın duası berekâtıyla pekâlâ sapasağlam yaşarım.

ZİBÂ DUDU — Ya hasta olursan ez-kaza?

MÜŞTAK BEY — Ya borçlularım da bana hekim göndermeyip baktırmazlarsa faraza?

ZİBÂ DUDU — Ay, ne yapabilirsin?

MÜŞTAK BEY — Sonra kendilerine büyük zararım dokunur.

ZİBÂ DUDU — Ne zararın dokunacakmış bakayım?

MÜŞTAK BEY — Kör olayım, onlara nispetime ölürüm haal!

Bu metinle ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Zaman ve mekân unsurlarında bir belirginlik yoktur.
- B) Mizahi bir anlatım söz konusudur.
- C) Günlük hayatta karşılaşılabilecek bir durum ele alınmaktadır.
- D) Eserde yer alan kişilerle karşılaşma imkânı yoktur.
- E) Diyaloglar geleneksel Türk tiyatrosundan izler taşımaktadır.

3. **İSLAM BEY** — Benim hiç ocağında oralarda yatar adam gördün mü? Ecdadımdan kırk iki şehit adı bilirim, rahat döşeğinde ölmüş bir adam işitmedim. Anladın a? Bir adam işitmedim... Devlet harp açmış. Düşman serhadde şehitlerimizin kemiklerini, topraklarını çiğnemeye çalışıyor. Hiç nasıl olur ki hasmın silahı vatana çevrilsin de karşısında en önce benim göğsümü bulmasın?.. Ah! Vatanını sevmeyen adamdan sana nasıl muhabbet umarsın?

ZEKİYE — Eğer... Vatan... Vatan olunca... ben... Ne derim? Ben... Ben ne diyebilirim? Git!.. Git beyim!... Dünyanın bu hâli de varmış! Ben vatanı bilirim. Ben vatan lakırdısını işitmişim... Lakin iki kalbi birbirinden koparır sanmazdım! Meğer koparırmış. Benim gönlümü kopardı.

Bu metnin teması aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Vatanseverlik
- B) Sabır
- C) Gurur
- D) Ölüm
- E) Yalnızlık

4. **AZRA** — Milleti benden çok sev ki ben de seni seveyim.

MÜSLİM — Vatan ve millet sevgisi başkadır, insan bir güzele âşık olur, bir millete âşık olamaz.

AZRA — O ne demek! İnsan milletine âşık olamaz mıymış? Senin seveceğin kadında ne var? güzel bir çehre, hoş bir tabiat, nazlı bir endam, tatlı bir bakış, tatlı bir söz söyleyişten, biraz da bilgi ile zekâdan başka bir şey yok. Düşündüğün zaman, hep çehre o tabiat hatırına gelecek, gördüğün vakit, hep o endamı görüp, o sözü işiteceksin. Fakat bir millette, bir millette ne yok?

Bu metin için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Bir karşılaştırma yapılmıştır.
- B) Sade ve akıcı bir dili vardır.
- C) Sözde soru cümleleri ile düşüncelerin tesiri artırılmıştır.
- D) Bir geleneksel Türk tiyatrosu metninden alınmıştır.
- E) Vatanseverlik vurgusu söz konusudur.

Tanzimat Edebiyatı / Göstermeye Bağlı Metinler

5. **MÜŞTAK BEY** — (Kumru'nun yanına oturmuş, hayran hayran seyredirken) Sen mahalleliyle gitmiyor musun? Senin burada bir işin kaldı mı?
HİKMET EFENDİ — Hayır. Sana iki çift lafım var.
MÜŞTAK BEY — Sabahleyin gel de iki bin çiftini söyle. Bak o zaman nasıl can kulağıyla dinlerim.
HİKMET EFENDİ — Yok, yok! Şimdi söyleyeceğim.
MÜŞTAK BEY — E, haydi o zaman çabuk ol. (Başını Kumru'dan yana çevirir. Hikmet Bey'in lafına kulak vermez.)
HİKMET EFENDİ — Ey benim sevgili dostum!
MÜŞTAK BEY — Daha bitmedi mi?
HİKMET EFENDİ — Dur bakalım daha başlamadım.
MÜŞTAK BEY — Amma uzunmuş ha!
HİKMET EFENDİ — Benim gibi bir dostuna danışmadan evlendiğine tövbe mi?
MÜŞTAK BEY — Amaan sen de günah mı çıkarıyorsun nedir bu?
HİKMET EFENDİ — Sen ve eşin birbirinizi her yönden tanıdığınız halde, evlenirken başınıza neler geldi?
MÜŞTAK BEY — Evlenmeden önce istihareye yatmak istiyordum, unuttum. Aklıma gelmişken gidip yatayım. Göreceğim rüyaları sabahleyin sana tabir ettirim.
HİKMET EFENDİ — Ya görücü usulü evlenenlerin hâli nasıl olur? Ötesini var sen düşün.

Bu metin için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Günlük konuşma diline yakın bir üslup kullanılmıştır.
B) Modern tiyatroya ait üslup özellikleri görülmektedir.
C) Mizahi bir diyalog söz konusudur.
D) Kurgu üzerinden bir tez öne sürülmektedir.
E) Dönemin sosyal bir gerçekliği eleştirilmektedir.

6. Tanzimat Dönemi Türk tiyatrosu için verilen aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Tanzimat'a kadar dramatik türü, Karagöz ve onun canlı şekli orta oyunu ile tanıyan Türk seyircisi, Tanzimat'tan sonra bu türün Avrupalı şekillerini de tanımaya başlamıştır.
B) Tanzimat'ın daha ilk yılında İstanbul'da tiyatro binaları yapılmaya başlanmış ve önceleri rakipsiz olan yabancı tiyatro topluluklarının yanında yerlileri belirlemeye başlamıştır.
C) Türk kadınının sahneye çıkamaması ve orta oyununun halk arasında hâlâ rağbet görüyor olması gibi tesirler Avrupalı Türk tiyatrosunun kısa zamanda olgunlaşmasına engel olmuştur.
D) Tiyatronun tamamıyla yerleşmesi için otuz yıllık bir zamana ihtiyaç duyulmuş ve devrin şartlarına göre böyle bir zamanın geçmesi normal karşılanmıştır.
E) Tanzimat tiyatrosunun geleneksel Türk tiyatrosunun verileriyle büyük benzerlikler göstermesinden dolayı tiyatro, toplumda en sevilen ve en çok rağbet gören tür hâline gelmiştir.

7. Tiyatroda eğlence ile sosyal faydayı birleştirerek onu "faydalı bir eğlence" diye tarif eden sanatçının tiyatro düşüncelerini, bazı makaleleriyle -Cromwell'in ön sözüne nazire gibi yazdığı- Celaleddin Harzemşah Mukaddimesi'nden öğrenmek mümkündür. Tiyatro eserini "edebiyatın en büyük kısmı" sayan sanatçının piyesleri, aydınlar arasında büyük rağbet görerek Türkiye'de tiyatronun ciddiye alınmasında tesirli olmuştur.

Bu metinde tanıtılan sanatçı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Recaizade Mahmut Ekrem
B) Samipaşazade Sezaî
C) Namık Kemal
D) Şemsettin Sami
E) Abdükhak Hamit Tarhan

8. Geleneksel Türk tiyatrosu ile modern Türk tiyatrosunun karşılaştırıldığı aşağıdaki bilgilerin hangisinde bir yanlışlık söz konusudur?Geleneksel Türk Tiyatrosu Modern Türk Tiyatrosu

- A) Yazılı bir metni yoktur. Yazılı bir metne dayanır.
B) Kişiler tip özelliği gösterir. Karakterler de vardır.
C) Dekor yönü zayıftır. Dekor kullanımı güçlüdür.
D) Güldürü ögesi hâkimdir. Hâkim bir duygu yoktur.
E) Üç birlik kuralı yoktur. Üç birlik kuralı esastır.

9. Aşağıdaki bilgilerden hangisi Tanzimat Dönemi tiyatro metinlerinin dil ve anlatım özelliği için söylenemez?

- A) Genellikle kapalı ve süslü bir üslup tercih edilmiştir.
B) Canlı, gerçekçi bir anlatım söz konusudur.
C) Birçoğu sahnelenmek için değil okunmak için yazılmıştır.
D) Bazı eserlerde geleneksel Türk tiyatrosunun izleri görülür.
E) Manzum şekilli örnekler de verilmiştir.

10. Aşağıdaki Tanzimat Dönemi eserlerinden hangisi diğerlerinden başka bir yazara aittir?

- A) Atala
B) Besa Yahut Ahde Vefa
C) Vuşlat
D) Çok Bilen Çok Yanılır
E) Afife Anjelik

